

Zpráva z akce „Farm to Fork – na pozvání do Lotyšska“

23. - 27. března 2023
Lotyšsko

Úvod

Odborná zemědělská exkurze do Lotyšska se za významného přispění Celostátní sítě pro venkov uskutečnila koncem března letošního roku. Pětidenní akce s názvem „Farm to Fork – na pozvání do Lotyšska“ se zaměřila na představení dobrých příkladů praxe lotyšských zemědělců v oblasti zemědělské produkce a vztahů v rámci dodavatelského řetězce. Zejména pak s důrazem na jejich zkracování a propojování aktérů na lokálních trzích v návaznosti na další aspekty rozvoje venkovských oblastí. Kromě představení samotného procesu zemědělské prvovýroby a zpracování produkce na území této pobaltské země se účastníci seznámili s praktickými příklady marketingu a prodeje produktů. Součástí programu se stala prezentace dalších aktivit místních podnikatelů, kterými diverzifikují svoji hlavní činnost a zároveň akcelerují rozvoj venkova. V rámci exkurze účastníci navštívili jak samotné faremní provozy, tak i farmářské trhy, prostory pro komunitní a vzdělávací akce, agroturistické komplexy. V programu nechyběla ani návštěva poradenského a vzdělávacího centra pro rozvoj venkova, které zajišťuje odborné poradenství zemědělcům a dalším skupinám působícím v oblasti rozvoje venkovských oblastí. Celým programem nás prováděly zástupkyně zemědělských vědeckých a nevládních organizací, díky čemuž se návštěvníci dozvěděli i mnoho odborných informací z oblasti nastavení Společné zemědělské politiky v Lotyšsku.

Exkurzní program byl velmi bohatý a šitý „na míru“ účastníkům. Jejich převážnou část tvořili zemědělští podnikatelé, kteří na jaře roku 2020 hostili lotyšské návštěvníky na území Moravskoslezského kraje. Vzhledem k dlouhé vzdálenosti cílové destinace jsme 1. den procestovali, zastavili jsme se pouze na oběd v Polsku, a to v místě na doporučení zemědělského podnikatele, abychom ochutnali místní speciality. Po příjezdu nás uvítaly zástupkyně NGO Latvian Farmers' Federation (LZF) průvodkyně a překladatelka Hauka Agita a Hauka Agnese, které nám v krátkosti také představily program na další čisté „exkurzní“ dny. Poslední noc a část dne jsme strávili na cestě domů.

1. exkurzní den

- **Farma Celmi, Code, okres Bauska, region Zemgale**

Návštěva rodinné farmy, která se zabývá především zpracováním kravského mléka. V současné době tu chovají kolem 70 ks dojného skotu a denně zpracují asi 600 l mléka, přičemž hlavní nabídku farmy tvoří několik druhů sýrů s mnohými příchutěmi včetně zajímavých sladkých variant a další mléčné výrobky, které prodávají především zákazníkům z blízkého okolí, ale i na farmářských trzích či do restaurací. Doplňkovou aktivitou, zejména během letní sezóny, je pořádání tradičních dní otevřených farem s ochutnávkou produktů pro místní obyvatele i turisty. Pro svůj rozvoj využívá farma také podporu z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV), a to například díky projektu, v rámci kterého byl pořízen traktor a lis pro zpracování vlastního krmiva.

- **Farma "Sumbu dārzs", Code, Bauskas district, Zemgale region**

Nová rodinná farma na malé zemědělské ploše 2ha začala pěstovat a obchodovat v sektoru řezaných květin. Hlavními druhy jsou na jaře narcisy a tulipány, další sezónní řezané květiny jsou k dispozici po celé léto a podzim. Farmu plánují rozšířit o další druhy květin a materiálů pro floristy v podobě sušených květin.

- **Farma "Trušu pilsētiņa", Code, Bauskas district, Zemgale region**

Rodinná turistická farma "Rabbit city" se nachází v malém městě Truši nedaleko města Bauska v regionu Zemgale v Lotyšsku. Na farmě chovají několik druhů domácích zvířat, včetně králíků, prasat, koz, drůbeže a dalších. Návštěvníci se mohou účastnit různých činností na farmě, jako je krmení zvířat, jízda na koni a projíždky kočárem. Součástí farmy je velká zahrada.

- **Farma Lieziedi, Iecava, okres Bauska, region Zemgale**

Návštěva prosperující zelinářské farmy, která celoročně zaměstnává až 50 zaměstnanců, v hlavní sezóně, včetně brigádníků, jich je až 70. Produkci farmy tvoří především okurky a cukety, zajímavým využitím prázdného prostoru mezi jednotlivými rostlinami je pak pěstování kopru. Pro pěstování je využíváno asi 5 ha plochy skleníků a dalších 50 ha volných polí. Farma vyprodukuje za sezónu až 750 tun zeleniny. Pravidelný odbyt má farma zajištěn díky členství v odbytovém družstvu „Baltijas vegetables“, prostřednictvím kterého využívají finanční prostředky z EZFRV, například na pořízení chladicího skladu zeleniny a vybudování zpevněných manipulačních ploch.

- **Farma Zemnieku cienasts, okres Jelgava, region Zemgale**

Turisticky vyhledávaná tří generační agroturistická farma s penzionem a restaurací. Rodinná farma funguje již 30 let a původně se soustředila na pěstování zeleniny. Postupně se přeorientovala zejména na poskytování služeb a v současné době pěstují jen drobné bobulovité ovoce a bylinky pro spotřebu v restauraci. Farma zaměstnává celkem 15 stálých zaměstnanců. Místo hojně navštěvují především Lotyši. Kromě rodinné atmosféry a domácí kuchyně je lokalita vyhledávána i díky široké nabídce zábavných atrakcí pro děti. Farma pro svůj rozvoj úspěšně čerpá dotace z EZFRV, přičemž již realizovala celkem 13 projektů. Významnou podporou byla například dotace na rekonstrukci zemědělské budovy na hotel.

- Lotyšské venkovské konzultační a vzdělávací centrum (LLKC), Ozolnieki, okres Jelgava, region Zemgale

Návštěva a představení činnosti v sídle centra, které slouží zejména jako komplexní podpora pro zemědělské podnikatele a další subjekty působící v oblasti rozvoje venkova. Centrum má celkem 26 regionálních poboček po celém Lotyšsku a řídí také činnost Státní sítě pro venkov, přičemž zaměstnává přes 400 zaměstnanců. Centrum poskytuje kromě poradenství v oblasti dotací také poradenství v účetnictví, marketingu a dalších oblastech. Nabízí účelné poradenství od zahájení podnikání až po dlouhodobou udržitelnost podnikatelské činnosti. Centrum v současné době pracuje na spuštění platformy, která by měla sloužit k usnadnění komunikace mezi farmáři a odběrateli. Účelem je poskytování informací o tom, jaká je nabídka a poptávka v oblasti zemědělské produkce, což může být dále využito pro efektivnější rozhodování vlády v oblasti podpor pro zemědělský sektor.

- Farma Kiploku pasaule, okres Olaine, region Zemgale

Rodinná farma pěstuje a zpracovává především česnek. Funguje již 12 let a z 1 ha pole opakovaně získává 1-2 tuny česneku. Prodávají ho nezpracovaný, ale i v různých tradičních a netradičních produktech. Původně se farma držela několika osvědčených rodinných receptů, ale dnes má v nabídce i speciality jako rakytníkovou či malinovou marmeládu s česnekem, česnekovou vodku či nakládaný česnekový stvol. Další doplňkovou aktivitou je vaření vlastního piva, česnekové pivo je samozřejmostí. Farma je dalším příkladem fungujícího krátkého dodavatelského řetězce, jejími odběrateli jsou zejména lidé z okolí a turisté, kteří s oblibou absolvují komentovanou prohlídku farmy s ochutnávkou produktů. Ke svému rozvoji farma využila prostředků z EZFRV, například na pořízení várnice o objemu 2 500 l ke zpracování své produkce.

2. exkurzní den

- Místní trh v Rize, Riga, okres Riga, region Riga

Komentovaná prohlídka největšího tradičního trhu v Lotyšsku, na kterém se v několika pavilonech nabízí zboží zejména od místních producentů. Zákazníci zde mohou nakoupit široké spektrum zemědělských produktů od čerstvých bylinek, zeleniny, ovoce a květin, přes mléčné výrobky, ryby a maso až po pečivo a cukrovinky. Mnoho z navštívených farem v rámci exkurze vozí nebo prodává své produkty právě na tomto tržišti, odkud se dostává přímo ke konečnému spotřebiteli nebo k přímému zpracování v lokálních restauracích.

- Farma Tūjas muiža, Dunte, okres Limbaži, region Vidzeme

Velká mléčná farma funguje již 20 let, obhospodařuje 550 ha půdy a chová 220 ks mléčného skotu. Produkce mléka činí až 12 000 l mléka ročně. Díky velké výměře orné půdy je farma schopna zajistit si dostatek obilovin pro soběstačnost v krmení zvířat. Farma je členem mezinárodního odbytového družstva, díky čemuž má zajištěn přístup jak na místní, tak i na zahraniční trhy. Farma zaměstnává celkem 11 zaměstnanců z okolí, přičemž je nedílnou součástí místní komunity i díky pořádání letních festivalů a dalších akcí pro místní obyvatele. Ti mohou také každý týden se slevou nakoupit produkty přímo na farmě. Význam pro zdejší obyvatele má i skupina dobrovolných hasičů, kterou tvoří zaměstnanci farmy. Farma profituje rovněž díky diverzifikaci své činnosti, přičemž poskytuje dopravní služby či servis automobilů a strojů. Pro svůj rozvoj využívá prostředky z EZFRV, díky kterým zrekonstruovali například stáj, systém čištění a recirkulace odpadní vody, pořídili postřikovač či nakoupili živá zvířata k rozšíření genetické základny stáda. V rámci programu LEADER prostřednictvím MAS doplnili a zmodernizovali vybavení dobrovolných hasičů.

- Farma Viganti, Dunte, okres Limbaži, region Vidzeme

Rodinná ekologická farma s různorodým zaměřením v rámci rostlinné výroby produkuje bio obilné výrobky, pohanku či hrášek. Rodina obhospodařuje celkem 700 ha půdy a zaměstnává 8 stálých zaměstnanců. Farma díky využití dotací z EZFRV dále vybudovala zázemí s restaurací, kavárnou a ubytováním. V oblasti komunitně vedeného místního rozvoje využila dotace díky MAS a bývalé družstevní chlévy proměnila v kulturní středisko, které nyní slouží k pořádání různých akcí a jako místo setkávání pro místní obyvatele. Příjmy farmy dále doplňuje také poskytováním cateringových služeb.

- **Veczemju klintis**

Turistická farma "Klintis" se nachází na pobřeží Baltského moře s krásnými skalami vysokými až 6 metrů. Farma rozvíjí nabídku turistických služeb, jako jsou ubytovací kapacity, piknikové zóny, restaurace a parkovací služby.

- **Farma Krogzeme, Ltd., Salacgriva, okres Limbaži, region Vidzeme**

Dvougenerační rodinná farma se zaměřuje zejména na produkci bobulovitého ovoce, přičemž hlavní část produkce tvoří černý rybíz. Sklizená produkce je rychle zmrazena, což zajišťuje zachování cenných látek i kvality, a umožňuje export jak do národních, tak i do zahraničních řetězců. Farma hospodaří v ekologickém režimu a jako jediná v Evropě produkuje sazenice rybízu v ekologickém režimu. Díky využívání nejmodernější technologie mechanizace i zpracování produkce dokáže farma vyprodukovat až 420 tun ovoce a přes 400 000 sazenic. Farma pro svůj rozvoj využívá dotační prostředky z EZFRV.

3. exkurzní den

- **Farmářský trh v Siguldě, okres Sigulda, region Vidzeme**

Jednalo se o návštěvu místního farmářského trhu, který z vlastní iniciativy pořádají jednou za dva týdny sami obyvatelé. Místní producenti zde nabízejí širokou škálu svých výrobků přímo koncovým zákazníkům. Kromě prodejní činnosti slouží trh také jako místo pro setkávání usedlíků. Na trhu lze nakoupit například čerstvou i zpracovanou zeleninu, maso, včelí produkty nebo pohanku a luštěniny. K mání jsou také různé umělecké a rukodělné předměty či ručně pletené vlněné oblečení. Pro zpříjemnění nakupování si zde místní zřídili malou kavárnu s nabídkou kávy a zákusků. V rámci návštěvy trhu jsme měli možnost navštívit blízké kulturní středisko, které slouží k pořádání akcí i jako volnočasové středisko s širokou nabídkou sportovních a vzdělávacích aktivit pro děti i dospělé.

- **Farma Saulstari, More, okres Sigulda, region Vidzeme**

Biofarma zaměřená na chov jelenů a daňků. Zajímavostí je tu chov bílých jelenů. Majitel farmy je předsedou Svazu chovatelů divokých zvířat. Farma hospodaří na rozloze 25 ha a návštěvníkům nabízí možnost procházky mezi oborami a prohlídky chovaných zvířat. Farma zajišťuje také možnost řízeného odlovu chovaných zvířat. Doplňkovým příjmem farmy je pak prodej drobných upomínkových a dekoračních výrobků z paroží nebo prodej krmných doplňků pro domácí zvířata. Součástí farmy je zázemí s ubytováním a prostory pro pořádání kulturních a společenských akcí. Na farmě se každoročně koná vědecká konference o chovu jelenů.

- **Farma Medīgas, Iecava, okres Bauska, region Zemgale**

Představení úspěšné farmy na pěstování interiérových rostlin. Díky inteligentním technologiím dokáže zdejší farmář efektivně pěstovat několik druhů pokojových rostlin, zejména begonie, bylinky a až 55 barevných variant macešek. Farma hospodaří na 18 ha půdy a největší část produkce je soustředěna v dřevem vytápěných sklenících, o které se starají převážně 3 stálí zaměstnanci. Farma je nedílnou součástí místní komunity. Svou produkci poskytuje také k dekoraci prostor při pořádání lokálních společenských akcí a také jako terapeutickou pomůcku pro místní chráněnou dílnu. Farma spolupracuje i s okolními farmami a pronajímá část pozemků sousední farmě, která se zaměřuje na chov koní, výuku jezdeckví a hipoterapii.

- **Farm "Dārtes zirgi", Iecava, Bauska district, Zemgale region**

Farma "Dārtes zirgi" je malý rodinný zemědělský podnik, který nabízí jízdu na koni a také se účastní soutěží v jízdě na koni a parkurových skocích. Farma založila neziskovou organizaci, aby financovala aktivity spojené s hipo-rehabilitací, kromě toho působí jako vzdělávací středisko pro lokální školy. Nezisková organizace využila financování pro zlepšení farmy (financování z EAFRD, přístup LEADER) na pořízení zázemí pro klienty s nízkou pohyblivostí.

Na závěr malé shrnutí týkající se lotyšského zemědělství a zvláště prodeje zemědělských výrobků.

Podle údajů Lotyšského statistického úřadu (2021) je celková plocha Lotyšska 63 589 km². Z této celkové plochy tvoří zemědělská půda přibližně 28 536 km², což představuje asi 44,8% celkové plochy země. Lesy zabírají asi 14 306 km², což představuje asi 22,5% celkové plochy země. Zbytek plochy tvoří například mokřady, řeky, jezera a města. Lotyšsko má také poměrně vysoký podíl orné půdy, v porovnání s jinými zeměmi Evropské unie. Na cca 2 500 ha se pěstuje zelenina a na necelých 13 000 ha ovoce, více než polovinu tvoří jabloně, významnou komoditou jsou maliny, rybíz, jahody.

Nejvýznamnějším zemědělským odvětvím v Lotyšsku je pěstování obilnin, zejména ječmene, pšenice a řepky. Další důležitá odvětví zahrnují chov dobytka, drůbeže a produkci mléčných výrobků, jako je sýr a máslo. Dřevo je v Lotyšsku důležitým vývozním produktem a zemědělci využívají lesy k pastvě dobytka a k produkci dřevěného uhlí pro topení.

Prodej ze dvora v Lotyšsku znamená, že zemědělec prodává své produkty přímo z farmy nebo ze svého statku. Tento typ prodeje je v Lotyšsku stále velmi populární a zemědělci prodávají převážně čerstvé produkty, jako jsou maso, vejce, mléko a zelenina. Prodej ze dvora může být provozován pouze v rámci regionu a zemědělec musí splňovat určité zdravotní a hygienické požadavky. Prodej na trhu je otevřenější formou prodeje a může být provozován na trzích, v obchodech a v jiných prodejních místech. Lotyšsko má celou řadu trhů, kde zemědělci mohou své produkty prodávat, například na trhu Riga Central Market v Rize nebo na mnoha menších městských trzích. Prodej na trhu vyžaduje dodržování přísnějších zdravotních a hygienických požadavků a může být provozován i mimo regionální hranice.

Oba typy prodeje jsou důležité pro podporu místního zemědělství a udržitelného rozvoje venkovských oblastí v Lotyšsku.

Exkurze byla zakončena slavnostní večeří, kde jsme měli příležitost poděkovat našim průvodkyním a obdarovat je malými dárky. Dárkové produkty a řemeslné výrobky ochotně poskytli zemědělské podnikatelé, kteří se exkurze zúčastnili. Domů jsme se vraceli se spoustou dojmů a zážitků, také ovšem s novými zkušenostmi a kontakty. Velké poděkování patří především partnerovi CSV, a to zástupkyním Českomoravského svazu zemědělských podnikatelů. Karolína Menclová ve spolupráci s Romanou Zemanovou akci perfektně připravily a ujaly se také zodpovědně role hlavního organizátora a českého průvodce. Věřím, že se nám v budoucnosti podaří společně připravit i další úspěšné akce.

Zpracovaly: Ing. Viktória Riesová/ Ing. Karolína Menclová/ Ing. Vanda Myšáková

Dne: 24. dubna 2023

